

Aparát celostní filologie

soustavný teoreticko-metodologický kurs

école doctorale du Cercle linguistique de Prague
doktorská škola Pražského lingvistického kroužku
2019/2020

Jazyk, předmět lingvistiky a medium veškeré filologie, není autonomní objekt, k němuž by šlo volně přistupovat z té či oné strany; jazyk je výkladový konstrukt, jímž objasňujeme řečovou komunikaci. Kurs vyloží, co je skutečná empirická danost veškeré filologie, jakou roli přitom hraje text, mluvený i psaný, a že jazyk co výkladový konstrukt je nutně dvojediný: vystupuje zároveň jako abstraktní systém (kde platí kantovské «zákony nutnosti») i jako sociální instituce (kde naopak platí kantovské «zákony svobody»). V obojím pojetí jsou jazykové jednotky bifaciální znaky saussure'ovské povahy, s nimiž je nutné manipulovat podle specifických zásad. Když se člověk oprostí od jistých, žel dosti rozšířených návyků a zlovyků, je to velmi přirozené a překvapivě účinné. Kurs postupně vyloží:

- co je konkrétní text a čím lze jeho konkrétnost uchopit;
 - že jazykové útvary se nikdy neskládají, vždy pouze rozkládají shora dolů, od celku k částem – a co z toho plyne pro popis jazyka;
 - jak složitý je vztah dvojí matérie jazyka, zvuku a písma;
 - co je bifaciální saussurovský znak v jazyce a co bifaciální saussurovský znak mimo jazyk;
 - že všechny struktury saussurovských znaků jsou vposledku sociální normy;
 - co při znakovém pojetí jazyka znamená lexikon a gramatika;
 - co jsou gramatické kategorie a jaký mají vztah k větnému významu;
 - jak při znakovém pojetí jazyka uchopit význam lexikální;
 - jak se konfiguracemi sémat modeluje smysl konkrétního textu;
 - že nikdy nežijeme pouze v jednom, vždy naopak v mnoha jazycích, nikdy však ve všech zároveň;
 - co z předešlého vyplývá pro vývoj jazyka a pro jeho vědomou reflexi;
 - že literatura je svrchovaně lingvistická záležitost a mimo lingvistiku se vůbec nedá zkoumat.
- Výklad pokryje oba semestry školního roku.

Pro lepší pochopení výkladu dává zde učitel k dispozici své texty; výslovně přitom svoluje k jejich dalšímu šíření.

- *Thèses de Prague 2016*. Aktuální manifest celostní filologie; existuje pouze ve francouzštině (a v dosud neautorizovaném španělském překladu).
- *K zásadám nových pražských thesí*. Český výťah předchozího manifestu.
- *Grenzen der Sprache*. Německá exhorta popularizující nové pražské these.
- *Větná prosódie, aneb kudy ze slepé uličky fonologie*. Příklad konkrétního rozpracování nových pražských thesí.
- *Jazyk, ideální slovníkové heslo*.
- *Poetika a filologie*. Starší manifest celostní filologie.
- *Od významu v jazyce ke smyslu v textu. O dobrodružství strukturalistické cesty*. Program strukturální gramatiky (i).
- *Věta a výpověď ve znakovém pojetí jazyka*. Program strukturální gramatiky (ii).
- *Gramatika ve znakovém pojetí jazyka: jednodušší, než jste se obávali, účinnější, než jste tušili*. Program strukturální gramatiky (iii).
- *Strukturalismus dnes. Starý projekt jazykově-znakového uchopení díla a nové možnosti strukturální sémiotiky*. Sémiologický rozměr celostní filologie (i).
- *Jiří Veltruský (1919–1994). Paralelní cesta životem a sémiotikou*. Sémiologický rozměr celostní filologie (ii).
- *Co chtít od sémiotiky?* Sémiologický rozměr celostní filologie (iii).
- *Klub a Kroužek. Úvahy o dynamice české filologie*. Historický kontext celostní filologie.

N.B. Pozorný čtenář si již zde jistě všiml, že autor píše osobním pravopisem, v příložených textech to bude vidět ještě mnohem víc. Jde o osobní stil autora, který ví, co dělá, a jedná uváženě. Posлуhač má možnost se ho na to zeptat.